

SLEDEC BROJ „POLJA“ DONOSI OPŠIRNE IZVODE

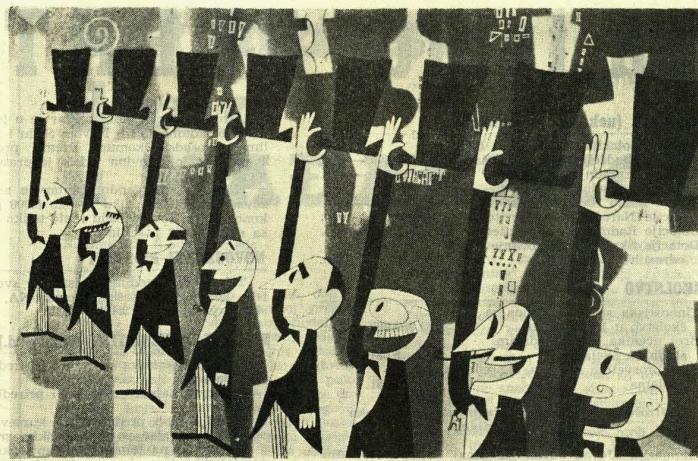
IZ DISKUSIJA

**JUGOSLOVENSKA STVARNOST
U JUGOSLOVENSKOJ KULTURI**

KOJE SU U OKVRU PRI-

PREMA ZA III STRAZILOVSKI SUSRET VODJENE

NA TRIBINI MLADIH.

KONCERT ZA MASINKU PUSKU režiser d. vukotić, gl. crtač b. kolar

izbor iz listova i časopisa

dr mihajlo marković:

Za mnoga naša filozofija dela važi ono što se može reći i za našu literaturu, naše slikarstvo i vajarstvo, našu muziku. Mi više ne mucamo, naucili smo da govorimo jednim modernim, kosmopolitskim jezikom, ne zaostajemo, ili bar ne zaostajemo niti, za zbiljanima u svetu, ali mnogo toga što se stvara kod nas moglo je biti stvoren i u Frajburgu, ili Londonu, ili Harvardu, ili Moskvi. Izgleda da se našoj filozofiji može prebaciti da nije dovoljno filozofija ove zemlje i ovog vremena, da govoreći o čoveku uposte, premalo misli na ovog našeg jugoslovenskog čoveka, njegova iskustva, briga i raspolaženja. Naravno filozofija se

po prirodi stvari bavi opštijedskim konstantama — ona ne može da se približi realnom životu svoje zemlje i svoje epohe na način na koji to čine specijalne nauke, politika, književnost. Međutim, to, opšte kojim se ona bavi treba da bude konkretno opšte — u hegelovskom smislu, ono treba da bude specifikovano i obogaćeno iskustvima, idejama i vrednostima stičenim u praksi na jednom određenom mestu, u jednom određenom vremenu. To načinovo važi za humanističku problematiku. Bilo je prirođeno što smo se u prvoj fazi osvajanja te problematičke izvesno vreme bavili isključivo udovim teorijskih rasmatranjima problema očuvanja, odnosno mladog i starog Marks-a, pojma humanizma

uposite itd., i što smo u tom periodu posvetili veoma mnogo pažnje interpretiranju i komentarišanju Izvorne Marksove misli, geneze njenog iz Hegela i Fojera, bana, i njene kasnije evolucije kod Lukića, Korsa i drugih. Međutim, kako da bude budemo kretni isključivo u tim okvirima naša filozofija misao će izgubiti veliki deo svoje vitalnosti i postane jalova. Sve što se svakodnevno dešava u našoj zemlji je ogroman eksperiment koji bi trebalo da doveđe do oствarenja humanističkog odnosa među ljudima, koji svakog časa radi najraznovrsnije poslove razotrudnivanja i razgovora.

Bilo je prirođeno što se svakodnevno dešava u našoj zemlji je ogroman eksperiment koji bi trebalo da doveđe do osvrtovanja na vrednostima i definicijama ushićeno voli ono progresivno. To je D. Prednjegovim očima se odigrao oktobar 56-e, video je srednjosloškoj selekciji koja je prilikom odlaska na fakultet stižuće inzistirala na kriterijumu porekla, video je... Sta sve nije video, čuo i preživeo, a danas — nepokolebljivo veruje u novu kulturnu radničku klasi. „Suvino je prezvakati prošlost — rekao je, — Treba verovati, verovati, razume?“ Razume sam. I verujem u to u šta i D. veruje.

(nastavak sa 18. strane)

tone smo se danas osvedočili pred iskopinama dvorca kralja Matijaša u Višegradi.

Nográdverőce, 7. avgust, utorak

Razgovor do časno u noć sa D. obestjeđio je da je monotonost i besadržajnost dan. Ako bi me neko zapitao kako zamisljam idealnog mladog komunistu koji živi u delu u socijalističkoj državi — okarakterisao bih mu D-a. Obaziriv, kredio se otvorenom očiju, rasuduje istorijski, dake dijalektički, sumnjavač kada se radi o kruštim istinama teza, uvek započeva progresivno u sukobu suprotnosti i definije ushićeno voli ono progresivno. To je D. Prednjegovim očima se odigrao oktobar 56-e, video je srednjosloškoj selekciji koja je prilikom odlaska na fakultet stižuće inzistirala na kriterijumu porekla, video je... Sta sve nije video, čuo i preživeo, a danas — nepokolebljivo veruje u novu kulturnu radničku klasi. „Suvino je prezvakati prošlost — rekao je, — Treba verovati, verovati, razume?“ Razume sam. I verujem u to u šta i D. veruje.

Nográdverőce, 8. avgust, sred

Visečasovno putovanje Dunavom do Estergoma, grada Balášija, Vitez-Jánosa, Babíčka. Čuveni ljudi minulih vremena iskrasavaju ispod naprave patine istorije čoveku se čini da se kreću u njegovoj blizini kao ljudi od krvri i mesi. Ova blizina je mnogo veća od blizine koju obezbeđuje knjiga odmaknuta za čitanje. Jedini kip Balášija na mestu nekadasnje Vizivarosá, gde je poginuo, znači više za mene, približava me ton poeti koji je razmahivala perom i mačem više nego čitav tovar biografiskih podataka. Vitez János, humanista koji za kulturu nije žao novac, postaje za mene malo opipljiv, pa i njegov štićenik: Janus Panonius, moderni, europski pesnik srednjega veka. Tu se spotiče po njegovoj radno sobi (u palati Arpadházjevih). Zid krasni i danas još reči simbol mudrosti, umerenosti, snage i istine. Čoveku se čini kao da vidi i Babíčku, izmučenog od raka grla, kako u svojoj kući na brdu (sad preuređenoj za muzej i literarnu šabu), „razgovaru“: ispisuje slova koja zamenjuju zvuke, glas. Bakocova kapela u Bazilici je takođe nesto mnogo više od zadivljujuće ilustracije koja ozivljava jedan apstraktan pojam — renesansnu arhitekturu.

četrnaest dana u mađarskoj

Balatonfeldvar, 8. avgust, četvrtak

Umoran sam, ne mogu relaciju Budimpešta-Balatonfeldvar da skiciram onako kako bi to ovaj sjajni doživljaj zaslužio. A i ne znam što je protivelo na mene temeljiv utisak. Da li Dunantul sa svojom ptionom panoratom (dok smo tuda protuljali nismogao da se otmemi iluziju da sam kod kuće u Baranji) ili njegova istorija i kult istorije. Marlonbašar — redno sele Betovenove IX simfonije (tu se dostojnim spomenom odužuju velikom kompozitoru) — izvestava nas vodić, — nazvali su po njemu mesnu poljoprivrednu zadugu. Venecijko jezero i ujevova okolina — voljeni kraj autora Strog ciganina — Mihajlo Verešmarci — Sekesfehervar.

Balatonfeldvar, 10. avgust, petak

Bio sam sa tri druge u Balatonstoku — autopotpom. Da vidim mesto gde je umro pesnik. Pesnik čija su mi slova dala da shvatim, da svojim ušima koje su došle životarne na neispisanoj reskoj pozivni put čućem tudesnu potoku pozivne. Da osetim njenu magičnu snagu. Njenu neobjasnjavajuću, samouznenirajuću, naslutujuću bit.

On prenemo sam pomalo sumnjuo i to da je prenmo Atilla Jožefu njegovo otadžbinu na zastavu tako mačinskog kakav sam to saznao iz studije B. Šabota u onoj knjizi Jožefovih pesama koja mi je prva došla do rukav. Tada još nism znao šta znači stajalnička kulturna politika. Danas smo našli na opipljive dokaze koji dobro odoleđuju i vremenu. Poslednji pesnikov stari u Sarsou preuređili su u muzej tek 1955., čitavu deceniju posle oslobođenja. A spomen plotu na kucu otkrili su u septembru 1957. Hladna ravnodušnost prema pesniku počela je da se otkravljuje i vremenu sa opštim „topljenjem“. A danas je već i s tim završeno: Atilla Jožef župe je u mađarskom javnom mnjenju na sebi dobroj mesto.

Karakteristična je istorija njegovog spomenika. Spomenik stoji 50—60 metara od mesta tragedije, u jednom ljuškom parku. Pesnikov kip je napravljen prvo na osnovu fotografije, jednog proleterskog kipa, i predstavlja Jožefa kao drvošek

koji obraza kapital. Uporedo se „topljenjem“ polako se povratio dobar ukus i skulpturu su zameli drugom. Njen je materijal bio, međutim, slab i vreme ju je rastolo. Na njeno mesto došla je treća, ali ne savsum sadashnjih razmera. Podnožje joj je bilo značno više. Uskoro su, međutim, shvatili da Atilla Jožef neće ništa izgubiti od svoje pesničke veličine ako skrate podnožje njegovog spomenika. I danas, u centru parka, ova ukusna skulptura stoji skromno i oslobođeno „revolucionarnog“ patasta. Njen materijal po svoj prilici neće više magnifici vreme..

U muzeju je ona rugoba od građanskog lista — E-st, udvodnik broja od 5. decembra 1957. koji na senzacionalistički način donosi vest o pesničkoj smrti. (Eto, po sebi dva dana već je i prestonica znala za to!) Kao razlog smrti list stospava da je Atilla Jožef bio duševni bolesnik koji nije našao u dovoljnoj meri kontakt sa svojim bližnjima". A uredivač muzeja, i propратni tekst uz slikovnu dokumentaciju njegovog života, upeli su sledeće: "Svoj talent, pesničku snagu, svim screm stavlja u službu viših ciljeva". U blizini ovoga teksta leži prvo, izdanje knjige Döntés a tököt, ne siránkoz sa posvetom: „Lajosu Nadu iskreni prialjatelj i dobar učenik njegovog poučnika, Budimpešta, 21. mart 1931. Atilla Južet".

Izmedu ta tri teksta veza se nameće sama od sebe. Jadni Atila, bar da nikada nije bio primorao da sluša pouke Lajosa Nada i da stavlja svoju pesničku snagu „u službu viših ciljeva“. Bez sumnje bi pronašao (to jest ne bi ni izgubio) „kontakt sa svojim bližnjima“... A cilju bi mogao da služi na svoj autentičan (a ne nametnut) način mnogo duže.

Balatonfeldvar, 12. avgust, nedelja

Nekad mi se čini da sam najmanje sâma onda kad sam sam — tvrdio je jednom prijlikom moj prijatelj pesnik. Danas sam mu dao za pravo. Prijalo mi je malo začuđenito u sobi.

Zapravo, i nism bio sam: pravili su mi društvo tri poslednja broja Elet és irodalom-a, Jelenkor, Új Irás i Világ i rodalmi Figyele. Sa pisanjem mi je često lakše da se upustim u iskren,

„POLJA“ uređuju: Jasna MELVINGER, Miroslav EGERIC, Želimir PETROVIĆ, Ivan BANJAI, Petar MILOSAVLJEVIĆ i Mileta RADOVANOVIĆ (glavni i odgovorni urednik). Tehnička oprema: Láslo KAPITANJ, izbor likovnih priloga: Stevan STANIĆ.

List izdaje NIP „Progres“, Novi Sad.

Rukopise treba slati na adresu: Redakcija „Polja“, Novi Sad, Vase Stajčića 1. tel. 23-22.

Neobjavljeni rukopisi se ne vraćaju. Pretpisata na 10 brojeva 500 din. Pojedini broj 50 din. Pretpisata se upućuje na adresu: NIP „Progres“, Novi Sad, tel. ročun br. 151-11-1-514, sa naznakom za „Polja“.

Stampa „Forum“, Novi Sad. Meter: Mača Telegaš

PODACI OBJAVLJENI NA 18. STR. DOBJAVLJENI SU OD INSTITUTA KOJIMA JE REC. REDAKCIJE „POLJA“ I TRIBINE MLADIH NIŠU BILE U MOGUĆNOSTI DA U POTPUNOSTI PROVERE NJIHOVU TACNOST.

nicima. U potku napisanih misli lakše je utikati i izvesti nit sopstvene misli — a time je dijalog počeо, najveći doživljaj čitanja, malazanje. Učesnici obezbedeno je, nisam usamljen.

Sinoć je Radio-Košut emitovao jednu Jevtušenkovu pesmu. Jednog njenog fragmenta ne mogu da se obtresem na danas pri čitanju. Parafraziranim misao: pesnik odbavljuje izraz „otapanje“, jer on ne odgovara, ne odražava adekvatno najnovije promene u Sovjetskom Saveznu.

A i ne zaokupljaju mi slučajno ta misao. „Topljenje“, lagodnija, slobodnija i zdravija atmosfera oseća se i u svakom od tih časopisa razbacanih po krevetu. Mogao bih da pokazujem u kojim sam napisim i u kom delu njihovom našao nešto simpatično, privlačno, nešto što otvara nove vidike. Ronjačev napis (Avanture X-a, ili listovi iz beleznice sa citatima; Elez i Irodalom, 28. juli) danas sam četvrt put pročitao. I da za vreme svog boravka ovde nisam pročitao ništa osim ovog jednog jedinog napisa, moje mišljenje bi se o mađarskom umjetničko-literarnom životu i tada bitno izmenilo.

Mislio sam na Simpozion. I na sve ostale „jeretičke“ snage koje uporno miniraju našu provincijsku atmosferu. Ovdaješnje „otapanje“ biće uskoro i za nas od neprocjenjive vrijednosti.

Budimpešta, 14. avgust, utorak

Ponovo u Pešti, ovoga puta već kao stari poznanici. Još sedam sati i bićemo kod kuće. Bio bi red da se oprostim od Atilda Šabota. X. Y.-a, od sekretara KIS-a, od one dvojice učenika u privredi, od vodiča, od onoga koji je meditirao o odnosu KIS-a i religije, od Volode, od D... i od Budimpešta. Višegrada, Estergom, Nadmarosa, Balatonfeldvara, Tihany, Balatonfireza, Badacsonja. Od ljudi i od predmeti, od ljudi koji se menjaju i od stvari koje se menjaju. I možda bi ih trebalo zamoliti za izvinjenje ako je pokojnoga njihova fotografija ispalila grubu i bez rešta a postavka suviše svojevoljna.

Umosto svega toga umiruje me to što znam da o stvarima koje me ne zanimaju, prema čijoj sudbinu sam ravnodušan — nikad ne donosim sud. *Uvodi se u svrhu svrabe*

Na mađarskog preveo Vladislav JAMBOR